

Offentlig utfråging om
funktionshindersperspektiv i kulturarvet

ISSN 1653-0942
978-91-86673-74-1
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2013

Förord

Kulturutskottet anordnade den 15 oktober 2013 en offentlig utfrågning om funktionshindersperspektiv i kulturarvet. Syftet med utfrågningen var att öka kunskapen om hur funktionshindersperspektivet belyses i kulturarvet och då särskilt informera sig om projektet Handikapphistoria i kulturarvet, som arbetat med att synliggöra historien om livet för personer med funktionsnedsättningar.

I det följande redovisas programmet för utfrågningen och en utskrift av den stenografiska uppteckningen som gjordes vid utfrågningen.

Stockholm i november 2013

Gunilla Carlsson
Kulturutskottets ordförande

Ann Aurén
Kanslichef

Offentlig utfrågning om funktionshindersperspektiv i kulturarvet

Dag: Tisdagen den 15 oktober 2013
Tid: Kl. 10.00–12.00
Plats: Förstakammarsalen

Program

- 9.30 Kaffe**
- 10.00 Inledning**
Gunilla Carlsson (S), kulturutskottets ordförande
- 10.05 Presentation av Haikuprojektet**
Birgitta Andersson, ordförande för Handikapphistoriska föreningen
Diana Chafik, projektsekreterare
- 10.25 Nordiska museet om hur man arbetar med att fortlöpande dokumentera och tillgängliggöra funktionshindrades historia, samhällets mångfald och dess utveckling över tid.**
Lena Palmqvist, avdelningschef
- 10.35 Riksantikvarieämbetet om hur man arbetar med att göra kulturarvet tillgängligt för hela befolkningen.**
Britt-Inger Andersson, chef för förvaltningsavdelningen
- 10.45 Västmanlands läns museum om att skapa ett tillgängligt museum för alla.**
Lina Gatte Redin, avdelningschef
- 10.55 Frågor och samtal**
Samtalsledare Per Lodenius (C)
- 11.55 Avslutning**
Ulf Nilsson (FP), vice ordförande

Offentlig utfrågning om funktionshindersperspektiv i kulturarvet

Ordförande Gunilla Carlsson (S): Hjärtligt välkomna till denna förmiddag och kulturskottets offentliga utfrågning med temat funktionshindersperspektiv i kulturarvet. Jag vill speciellt välkomna er som kommer att presentera er verksamhet och även er andra.

Här framme vid podiet sitter jag, Gunilla Carlsson, som är ordförande i kulturutskottet. Vid min ena sida sitter Ulf Nilsson (FP), vice ordförande i utskottet. Ännu längre bort sitter Per Lodenius (C). Han är ordförande i den utvärderingsgrupp som kulturutskottet har startat och som kommer att jobba med att titta just på tillgängligheten till kulturen fram till mars 2014. Denna utfrågning är en del i det arbetet. På min högra sida sitter Ann Aurén, kansli-chef på kulturutskottet.

Förmiddagen inleds med en timme av inledningsanföranden. Först har vi en presentation av Haikuprojektet, sedan är det Nordiska museet och därefter Riksantikvarieämbetet och Västmanlands läns museum. Efter det finns det möjlighet för ledamöterna att ställa frågor. Per Lodenius kommer att vara samtalsledare. Om det finns ytterligare tid för frågor kan även andra få möjlighet att komma in med frågeställningar.

Jag lämnar ordet till Birgitta Andersson, ordförande för Handikapphistoriska föreningen. Därefter går ordet till Diana Chafik, projektsekreterare i Haikuprojektet.

Ordförande Birgitta Andersson, Handikapphistoriska föreningen: Handikapphistoriska föreningen är en intresseförening med syfte att synliggöra levnadsförhållanden för män och kvinnor med funktionsnedsättningar, hur det var förr och hur det är nu. Medlemmar är personer som är eller har varit verksamma i funktionshindersrörelsen. Det är forskare och andra som är intresserade av de historiska perspektiven på området.

Den som vill förstå och påverka dagens samhälle måste känna till hur det var förr, bli varse förhållanden som varit rådande och som påverkar dagens värderingar i samhället trots att vi kanske inte vet om det.

I tre års tid har HHF, Handikapphistoriska föreningen, i samarbete med Nordiska museet och med medel från Allmänna arvsfonden fått möjlighet att bedriva projektet Haiku, Handikapphistoria i kulturarvet. Under projektets första år fanns också Historiska museet med i samarbetet. I ledningen för Haiku finns en styrgrupp med representanter för Nordiska museet och HHF. Övärderlig projektledare är Margareta Persson som dess värre är sjuk i dag.

Utgångspunkten i Haiku har varit att ta till vara kunskaper i funktionshindersrörelsen och inom museivärlden. Att två vitt skilda kompetensområden har getts möjlighet att berika varandra för att ge begreppet mångfald en sannare bild har också blivit styrkan i projektet.

Mångfald är ett ledord i vårt samhälle. Det begreppet måste innefatta alla människor, alla människor! Om funktionshindersperspektivet inte finns med blir mångfaldsbegreppet ofullständigt. Då är vissa människor uttraderade i bilden av samhället. Syftet med projektet har därför varit att få museerna att inkludera ett funktionshindersperspektiv vid dokumentation, insamling och utställningsverksamhet, att uppmärksamma personer med funktionsnedsättningar och rörelsen på hur viktigt det är att alla berättar sin historia, att göra en samtidsdokumentation genom insamling av livsberättelser och att uppmärksamma myndigheter och politiska beslutsfattare på att funktionshindersperspektivet ska ingå i mångfaldsbegreppet.

De två begrepp som har genomsyrat projektet är att vara synlig och att förstå sin och andras historia.

År 1981 gjorde jag ett referat av ett samtal mellan en 80-årig man som mest hade varit verksam i funktionshinderrörelsen på 1930- och 40-talet och en 19-årig driftig kvinna med ett mycket omfattande rörelsehinder. Mannen hade mestadels ägnat sig åt frågor om arbete, hade lite gångsvårigheter och var engagerad i rörelsen. Han berättade, eller snarare undervisade, om sitt intressepolitiska arbete när hon efter en stund avbröt honom med frågan: Men var fanns sådana som jag på den tiden? Det uppstod en tystnad. Efter betänketid svarade han allvarligt och ärligt utifrån sitt perspektiv: Sådana som du fanns inte. Med andra ord finns inte den eller de som inte syns. Var skulle den unga kvinnan finna bilder av andra kvinnor med omfattande rörelsehinder bakåt i tiden? Det samtalet blev en väckarklocka för mig.

Ungefär samtidigt, under handikappåret, hade Auris, tidskrift för hörsel-skadade, en artikelserie som hette *Låt skuggorna kasta ljus*. Den blev min nästa väckarklocka. Författare var Bo Andersson, dramaturg på Sveriges Radio, med erfarenhet av att vara vuxendöv. Bo Andersson inbjöd läsarna till utflykter i litteraturen där människor med funktionsnedsättningar skildrats. Okunskap och fördomar i allians skapade bilderna i dessa skildringar. På det sättet kunde fördomarna leva vidare.

En vanlig skildring i sagovärlden var det lilla sjuka barnet. Att vara sjuk var ofta synonymt med att ha en funktionsnedsättning. Sådana sagor hade två lyckliga slut. Det ena var att det lilla barnet dog och försvann ur bild. Den andra varianten var att barnet blev, som det sades, friskt och därmed var ett av alla andra barn och "levde lycklig i alla sina dagar".

Att vara synlig och att förstå sin och andras historia är viktiga ingredienser i tankeutvecklingen i samhället. Att vara osynliggjord i ett samhälles mångfaldsbegrepp är förödande för individen. Dessutom kan omgivningen blunda och välja att inte se. Det blir efterkonstruktioner, haltande lösningar och ursäkter av typen: Jag visste inte, jag tänkte inte på det, eller det finns inga pengar.

Att förstå sin och andras historiebilder handlar om att bli varse rötterna till våra ärvda synsätt och värderingar. Det handlar om att kunna se om fördomarna har paketerats om i mera tidsenliga paket och försåttligt lever vidare i

modernare synsätt eller om vi faktiskt, vilket händer ibland, har gjort upp med gamla tiders värderingar.

”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter”. Det kanske mest kända citatet i världen, hämtat från artikel 1 i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, lyder: Mångfaldsbegreppet i kulturarvet ska synliggöra alla som är födda och lever i samhället och ge bilden av hur samhället har sett på alla människors lika värde och rättigheter.

Vår medarbetare i projektet, Diana Chafik, ska ge en mer konkret bild av innehållet i projektet.

Avslutningsvis vill jag framhålla betydelsen av att tillvarata erfarenheterna från detta framgångsrika projekt. Det får inte bli ett projekt där frågorna dör när projektet är slut den 31 oktober. På vilket sätt kan funktionshindersperspektivet säkras i mångfaldsbegreppet, i museernas verksamhet och i samhället i övrigt?

Projektsekreterare Diana Chafik, Haikuprojektet: Jag jobbar på Nordiska museet i projektet Haiku och ska berätta om de tre delprojekt som ingår i Haiku.

Det finns ett stort behov av att lyfta upp funktionshindersperspektivet i relation till kulturarvet. Det märkte vi inte minst när vi skickade ut en enkät hösten 2011 till 72, främst kulturhistoriska, museer. Många museer beskrev att de inte hade något funktionshindersperspektiv på sina basutställningar, och få hade gjort några särskilda dokumentationer kring funktionshinder. Däremot hade en hel del museer haft tillfälliga utställningar om funktionshinder och funktionsnedsättning men då inte insatt i något allmänt sammanhang.

Vi ville veta hur det såg ut med funktionshindersmedvetenheten på museerna runt om i landet. Hur hade man tänkt kring utställningar, dokumentation och utåtriktad verksamhet, och vad hade man gjort? Vi ville fånga upp goda exempel.

Trots att vi i liten utsträckning frågade om fysisk tillgänglighet som hörslingor, ramper och liknande var det just det som museerna lyfte upp och beskrev att de hade gjort. Våra primära frågor handlade huvudsakligen om innehållet. Detta är betydande för hur museer tidigare har betraktat funktionshindersfrågor.

Vi skrev en rapport om detta, och sammanfattningsvis såg vi följande behov. Man måste synliggöra levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning och hur samhällets synsätt har sett ut, både historiska men också samtida perspektiv. Det kan man göra genom att lyfta fram funktionshindersperspektivet i samlingarna, utställningarna eller pedagogiken.

Man måste också förbättra dokumentationen och öka sökbarheten i samlingarna. På Nordiska museet har vi, för att ta ett exempel, arbetat för att hitta och identifiera föremål i samlingarna som har anknytning till funktionshinder. Vi hittade bland annat ett vävprov som var tillverkat av dövblinda och som nu även är kategoriserat under funktionshinder och funktionsnedsättning och inte enbart under textil. Man måste alltså öka kunskapen om föremål som har

koppling till funktionshindrades liv och synliggöra föremålen i sitt sammanhang.

Museernas utställningar ska också på ett självklart sätt inkludera beskrivningen av personer med funktionsnedsättning när man beskriver en företeelse. För att ta ett exempel kan man om man beskriver bostadsförhållanden under 1930-talet också berätta att många med funktionsnedsättningar bodde på anstalter.

Man måste också fortsätta förbättra den fysiska tillgängligheten, och information måste nå alla. Det gäller även hemsidor och annan information.

Det andra delprojektet som jag tänkte prata om är Livsbild.se. Livsbild var en digital insamling av livsberättelser för personer med funktionsnedsättning, anhöriga och föreningar. Vårt övergripande mål var att de skulle få visa sin historia och känna sig representerade. Vi lanserade Livsbild våren 2012, och insamlingen var öppen under ett år. Vi ville samla in berättelser på ett nytt sätt, digitalt. Webbplatsen är fortfarande öppen för läsning.

Vi hade tre syften med insamlingen. Det första var att vi ville frånga tidigare metoder när det gäller insamling och dokumentation. Vi ville vända på perspektivet. Det betyder att människorna själva får bestämma vad de vill berätta och inte ha några av museet bestämda frågor eller speciella frågeformulär att hålla sig till. Det kunde vara alla slags berättelser, långa eller korta. Det viktigaste var att människorna själva satte agendan. Genom att vardagliga berättelser speglas, speglar man också olika förutsättningar för olika människor. Det finns annars en generell tendens att man ständigt fokuserar på funktionsnedsättningen. Därefter är man kvinna, man eller barn eller som i vardagliga sammanhang när människor ofta säger: "Där sitter hon i rullstol" i stället för att säga "Där är hon som är författare eller lärare".

Det andra syftet var att vi ville vara så tillgängliga som möjligt, dels för människor som ville bidra med sina berättelser, dels för dem som ville ta del av berättelserna. Detta gjorde vi genom att man kunde skriva ned sin berättelse, man kunde tala in sin berättelse och man kunde teckna sin berättelse. Vi översatte det tecknade, vi skrev ned det talade och vi publicerade berättelserna i sin helhet eller sparade dem direkt i arkivet. Man kunde vara anonym. Anonymitet även för döva är helt unikt. Alla språk var välkomna; vi översatte. Vi hade även information på sex språk, och nu är alla berättelser sparade i Nordiska museets arkiv.

Det tredje målet med Livsbild var att öppna upp en annars sluten process inom museiverksamheten. Det ger människor möjlighet att ta del av, delta i och till viss mån även påverka det innehåll som sparas i arkivet. Det ökar kännedomen om museets verksamhet och därmed även tillgängligheten för allmänheten.

Vi fick in över 260 berättelser, och webbplatsen har haft över 50 000 besök. Livsbild är också länkat till andra ställen. Detta betyder att vi har visat ett arkivmaterial med funktionshinderspersion för allmänheten över 50 000 gånger.

Det tredje delprojektet jag ska prata om är *Livsbild – 20 röster i tid och rum*. Det är en vandringsutställning. Den står just nu på Nordiska museet, fram till den 26 oktober, och ska sedan vandra vidare till Växjö stadsbibliotek. Det är en kompakt utställning som är tänkt för museer, föreningar och bibliotek. Med denna vandringsutställning vill vi skicka stafettpippen vidare för att uppmärksamma funktionshindersperspektivet.

Utställningen bygger på berättelser som har kommit in till Livsbild. Vi har valt ut 20 berättelser som speglar olika delar av livet. Berättelserna är historiska dokument över livsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Alla besökare ska ha möjlighet att ta del av utställningen. Det innebär att texterna finns på svenska och lätt svenska. Du kan lyssna på berättelserna på svenska och lätt svenska och ta del av berättelserna på teckenspråk. Om du vill ta med dig utställningen hem kan du göra det genom att ta med dig en tidning eller i punktskrift eller en Daisyskiva.

Med dessa tre exempel på museer, insamling och utställning har vi visat hur man kan arbeta med att synliggöra funktionshindersperspektivet i kulturarvet.

Avdelningschef Lena Palmqvist, Nordiska museet: Vi har under tre år haft ett mycket nära samarbete med Haikuprojektet, eftersom det har varit knutet till avdelningen.

Stiftelsen Nordiska museet, som är Sveriges största kulturhistoriska museum, har en mycket bred målgrupp. Vår strävan är att vara ett museum för alla. Det innebär att vi i dokumentations- och insamlingsarbetet, i arbetet med museets samlingar, i utställningar och i övrig verksamhet har målsättningen att spegla mångfald och att ge en allsidig bild av samhället och vår historia. Funktionshinder är en naturlig del i arbetet med mångfaldsfrågor, på samma sätt som exempelvis genus, etnicitet och generation.

Haikuprojektet har visat på möjligheter att integrera funktionshindersperspektivet på olika sätt i museernas arbete. Den digitala insamlingen och utvecklandet av Livsbild genomfördes i nära samarbete med museets olika avdelningar och avdelningen för nya medier vars arbete med digitala medier ligger i framkant i museivärlden.

Redan under hösten 2009 utvecklades till exempel den digitala plattformen med namnet Brödbanken där traditioner kring brödkultur i Sverige samlades in. Livsbild.se bygger vidare utifrån dessa erfarenheter och har utvecklat möjligheterna så att vi nu kan ta emot berättelser som är skrivna och inskickade via datorn eller inskickade per post men också berättelser som har talats in eller förmedlats via teckenspråk genom att man har använt webbkameran. Detta innebär helt nya möjligheter både när det gäller att samla in material och att tillgängliggöra de insamlade berättelserna.

Museets omfattande samlingar måste självklart hållas uppdaterade och levande. Det innebär att vi arbetar med dem kontinuerligt genom en fortlöpande insamling men också genom ständig kunskapsuppbyggnad och nytolkning.

I serien *Svenska folket berättar* gav Nordiska museet 1996 ut publikationen *Poliominnen*. Det var tolv män och kvinnor som tidigt i livet hade drabbats av polio och som i dessa minnen berättar om sjukdomen som radikalt förändrade deras liv. Projektet var ett samarbete mellan Nordiska museet och Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade. Under åren 1997–1998 fortsatte samarbetet och insamlingen av berättelser. Totalt genomfördes fem självbiografiska insamlingar som har utmynnat i publikationer där polioskadade, traumatiskt hjärnskadade, spinalskadade och whiplashskadade berättar om sina liv. Publiceringen av böckerna var möjlig tack vare stöd från Allmänna arvsfonden.

Ytterligare en publikation med namnet *Avig eller rät – om funktionshinder i vår vardag* gavs ut 2000 och var ett samarbete mellan Nordiska museet och Handikapphistoriska föreningen. Det var ett upprop om att skriva dagbok en helt vanlig dag, i det fallet den 4 november 1997. Insamlingen möttes av ett stort intresse. En dag blev till över 1000 dagar förmedlade i skildringarna som nu finns tillgängliga i Nordiska museets arkiv. En liknande insamling gjordes inom Haikuprojektet den 6 november 2012.

Tillsammans med erfarenheterna från Livsbild och Haikuprojektet har vi nu många bra utgångspunkter att arbeta vidare utifrån.

Insamlingen av nytt minnesmaterial och nyförvärv av föremål är en viktig del av museernas arbete. Men det är också lika angeläget att utgå från de befintliga samlingarna, ställa nya frågor och inte minst lyfta fram nya ingångar i materialet. Under 2004 genomförde museet en pilotstudie med fokus på klassifikation av föremål i våra samlingar. Det handlar helt enkelt om vilka sökord som leder till föremålssamlingarna. Syftet var att lyfta fram föremål som borde kompletteras med sökorden funktionshinder och funktionsnedsättning. Det skapades också en referensgrupp för att bredare diskutera hur klassifikation av föremål kan göras och hur man kan arbeta med uppdateringar.

I Haikuprojektet påbörjades arbetet med kompletteringar av sökord i föremåls- och bilddatabaserna. Genom den för allmänheten tillgängliga webbplattformen Digitalt museum, som museets samlingsdatabaser är kopplade till, finns nu sökorden funktionshinder och funktionsnedsättning. Vi kommer vid museet kontinuerligt att fortsätta denna uppdatering av föremåls- och bilddatabaserna.

Haikuprojektet har visat hur de befintliga samlingarna tydligare kan avspejla funktionshindersperspektivet genom att komplettera information knuten till föremål i samlingarna och därmed vidga sökbegreppen i databasen.

På detta sätt har vi öppnat upp perspektiven såväl när det gäller insamling som arbetet med de befintliga samlingarna.

Men vad kan vi göra när det gäller utställningsverksamheten? Självklart kan vi presentera specifika föremål knutna till särskilda utställningar. Jag tror dock snarare på att inkludera och alltid ha mångfaldsperspektivet i fokus när vi bygger utställningar.

Ett exempel är den så kallade folkhemslägenheten som vi öppnade i maj 2013. Det är en hemmiljö från slutet av 1940-talet, uppbyggd inne i museet.

Den består av två rum och kök, och här bor en familj med tre barn. I den fiktiva historien är en av döttrarna född med en höftskada och har därför svårt att gå. Hon bor på Eugeniahemmet i Stockholm och kommer bara hem under skolloven. Denna utgångspunkt ger möjlighet till reflektioner och diskussioner i den pedagogiska verksamheten och till jämförelser mellan förr och nu. Jag tror att vi på det sättet kan komma vidare i utställningsarbetet och lyfta fram mångfaldsperspektiven.

I vårt löpande arbete, dokumentation och insamling, arbete med de befintliga samlingarna, kunskapsförmedling och utåtriktad verksamhet verkar vi för att integrera ett brett mångfaldsperspektiv.

Genom Haikuprojektet har vi visat på möjligheter och initierat metoder för att förtydliga funktionshindersperspektivet i vårt dagliga arbete.

Ordförande Gunilla Carlsson (S): Då har turen kommit till Riksantikvarieämbetet och Britt-Inger Andersson. Varsågod.

Avdelningschef Britt-Inger Andersson, Riksantikvarieämbetet: Jag ska försöka ge en överblicksbild av hur vi på Riksantikvarieämbetet har tagit oss an detta angelägna ämne.

Kulturarv är ju ganska mycket. Det är inte bara fina slott, utan det handlar om det moderna kulturarvet. Det handlar också, som vi har hört, om berättelser.

Vi på Riksantikvarieämbetet ser på vårt uppdrag som ett väldigt inkluderande sådant. Det ska vara kulturarv för alla. Vi har ju olika förutsättningar att ta till oss kulturarvet. Samtidigt vill vi att kulturarvet ska ge oss ett rikare liv, insikter och kunskap.

Tillgänglighet är nyckeln till kulturarvet. Vi vill verkligen se det som nyckeln till det breda och rika kulturarvet.

Målet för vårt strategiuppdrag till 2016 är att vara föredömligt, samlande, stödjande och pådrivande. Vi har satt ett ganska högt och relativt generellt mål, men sedan bryter vi ned målet för att konkret kunna arbeta med det.

Jag vill också visa att vi arbetar inom flera delområden. Vi tror på det integrerade sättet; vi tror på att angripa det ur ett helhetsperspektiv.

Vår målgrupp är primärt länsstyrelser och läns museer, men vi ser också att många andra gynnas av det vi gör. Det är kommuner, hembygdsföreningar, ideella organisationer och privatpersoner.

Jag ska göra ett litet nedslag på fyra av våra delområden. Jag har lagt upp arbetet så att vi försöker knyta en mer aktiv uppföljning och utvärdering till anslag och bidrag.

Vi har 240 miljoner som går till kulturmiljövårdsanslaget till länsstyrelser, som i sin tur fördelar pengarna inom sitt län. Här har vi nu infört en tydligare uppföljning, vilket vi tror är oerhört viktigt. Redan på torsdag träffar vi länsstyrelser för att ha en dialog om tillgänglighetsperspektivet och då särskilt funktionshindersperspektivet.

Jag vill också nämna Kulturarvslyftet. Just nu i dag jobbar 277 personer som har stått helt utanför arbetsmarknaden, alla med någon form av funktionsnedsättning, med att tillgängliggöra kulturarvet. Dels har de ett arbete, en utvecklingsanställning, dels har de i sina projekt möjlighet att tillgängliggöra olika arkiv genom digitalisering, som ju är den stora möjliggöraren för många personer med funktionsnedsättning.

Vi har ett annat exempel där information och utbildning kommer in. Många länsstyrelser ropar efter kompetensutveckling. De vill ha information och utbildning. Här har Riksantikvarieämbetet tagit fram en handbok. Någon kan kanske tycka att den är en av många, men den är väldigt speciell. Den riktar sig till länsstyrelser, men den kan också användas av många andra för att öka tillgängligheten inom natur- och kulturområden. Den handlar om planering och genomförande - att tänka till innan man sätter i gång med en hel del tillgänglighetsarbeten för personer med funktionsnedsättning.

Handboken handlar också om goda exempel. Det är sådant som många vill veta i dag: Hur ska vi göra? Vi vet inte. Då kan jag verkligen varmt rekommendera handboken. Den är resultatet av ett samarbete mellan Handisam, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet.

För att det inte bara ska bli en handbok sker nu utbildning. Just nu pågår utbildning av handläggare på naturvårdsenheterna och kulturvårdsenheterna på länsstyrelserna.

Vi har också ett FoU-anslag på myndigheten. Där har vi integrerat tillgänglighetsaspekten när vi beviljar projektanslag. Det är inte särskilt mycket pengar vi har, så det är desto viktigare att få med även den här aspekten.

Just nu löper tre projekt med tillgänglighetstema. Vi hoppas att vi kan få fler förslag till nästa gång vi har utlysning. Men det är ett sätt att visa på hur man kan integrera tillgänglighet även i den här delen av en verksamhet.

Något vi är kända för, skulle jag vilja säga, och ligger i framkant med är digitalisering, information och digitala verktyg. Det är inte meningen att ni ska kunna läsa den här bilden - den vill bara visa hur många olika sökmotorer, söktjänster och öppna arkiv vi har i dag. Vi lägger ut i stort sett allt. En del tjänster behöver förbättras, och det hoppas jag att vi ska kunna klara av till 2016.

Det här ju ett stort lärande även för oss inom Riksantikvarieämbetet. Det är många verksamheter och delområden som vi är verksamma inom - allt från att ge råd om material och byggnadsteknik till konservering och att stötta museer och länsstyrelser. Men vi tror mycket på att integrera, se till en helhet och använda digitala verktyg och digital information.

Ordförande Gunilla Carlsson (S): Tack så mycket, Britt-Inger Andersson. Då har vi kommit till Lina Gatte Redin från Västmanlands läns museum.

Avdelningschef Lina Gatte Redin: Tack för att jag får komma hit och berätta hur vi arbetar för att vara ett museum för alla. Jag arbetar som kommunikationschef och avdelningschef för publik och kommunikation på museet, som

ligger i Västerås. Jag vill berätta hur vi gick från att vara ett ganska otillgängligt museum till att bli ett tillgängligt och inkluderande museum för alla.

I augusti 2010 flyttade vi, tillsammans med Västerås konstmuseum, in i nya lokaler på Karlsgatan 2 i Västerås. Det nya museihuset ligger i Mimerverkstaden, Aseas gamla anrika fabrik från 1910-talet. Denna industribyggnad är i dag en modern mötesplats för konst och kulturarv i regionen. Lokalerna har hög tillgänglighet och säkerhet och bra klimat, och de lever upp till de behov som en modern museiverksamhet har i dag. Men jag ska berätta om resan dit och om den process som har pågått och pågår.

Innan Karlsgatan hade vi våra utställningslokaler i Västerås slott. Läns museet har verkat där sedan slutet av 1800-talet. Västerås slott är en vacker medeltida borg med anor, men för en museiverksamhet är det ett mycket svårarbetat hus, både för museets personal och i fråga om tillgängligheten för våra besökare.

Till att börja med ligger slottet inte helt centralt eller där människor rör sig i staden. Det är svårt med kommunikationer och parkering. Det är en kraftig lutning upp till entrén, dörren är tung, det är långa trappor och smala hissar. Vi hade utställningar och gemensamma utrymmen som inte alla kunde komma in i, varken våra medarbetare med funktionsnedsättningar eller våra besökare.

Klimatet var dåligt – väldigt varmt på sommaren och kallt på vintern. Det är ju inte bra, varken för föremålen eller för våra besökare.

Säkerheten var låg på grund av alla trappor och prång. Det var svårt att orientera sig och hålla överblick och svårt att utrymma vid eventuell brand. Hade vi haft en besökare i permobil eller rullstol eller med svårigheter att röra sig hade vi alltså inte klarat av det.

Tankar om att flytta läns museet till nya lokaler hade funnits sedan 1950-talet, men staden hade inte kunnat enas om ett beslut. På museet startade en omfattande omvärldsanalys och ett omfattande förändringsarbete i början av 2000-talet. Man gjorde en studie, "Läns museet i förändring". Personal från museet var ute i länet och träffade olika intressenter i kommunerna. Man ställde en massa frågor och öppnade för dialog: Hur ska museet arbeta nu och i framtiden? Med vad och vem ska museet arbeta? Tillgänglighetsfrågan ur ett bredare perspektiv var högsta prioritet. Man arbetade även fram en mångfaldsplan 2007, som nu revideras.

Museet började alltså med en tillgänglighetsplan 2006, en mångfaldsplan 2007 och en revidering av mångfaldsplanen 2013 där tillgänglighetsperspektivet finns med och där demokrati och mångfald är norm. Man arbetade också med att nå de statliga målen att tillgängliggöra lokalerna till år 2010.

Under 2004 och 2006 byggde museet tillsammans med Statens fastighetsverk om lokalerna på Västerås slott för att öka den fysiska tillgängligheten och säkerheten. Men att arbeta med en kulturmiljömärkt byggnad ställer vissa krav. Det är svårare att bygga om för att anpassa än att ha med tillgänglighetsperspektivet i byggnaden från början. Det leder ofta till lösningar som inte är optimala vare sig för huset eller för människan.

Efter ombyggnaden blev det bättre, men fortfarande inte bra. Vi fick dock kunskaper och erfarenheter som vi tog med oss i projektet att bygga det nya museihuset på Karlsgatan.

Jag började arbeta på läns museet 2008. Innan dess arbetade jag som producent på en barn- och ungdomsteater i stadsdelen Gottsunda i Uppsala. I Gottsunda talas över 90 olika språk. För mig var det en självklarhet att arbeta med mångfalds- och tillgänglighetsfrågor.

Som ny informationschef började jag fundera över hur vi kan arbeta för att tillgängliggöra våra verksamheter kommunikativt. Jag började med att arbeta om hemsidan. Jag ville skapa en mer användarvänlig hemsida – med lättläst svenska på webben och talande webb, information på finska och de vanligaste invandrarspråken i länet och med information inför ett besök om vad som finns på museet, tillgänglighetsfrågor etcetera.

Men problemet med lokalerna på slottet kvarstod. Västerås konstmuseum hade en liknande problematik i sina gamla lokaler i rådhuset och behövde också flytta till nya.

I april 2009 enades politikerna i Västerås stad och Landstinget Västmanland om att samlokalisera de båda museerna. Flera olika förslag togs fram - ombyggnad av olika befintliga hus och lokaler i staden eller nybyggnation. Det slutgiltiga förslaget blev som sagt Mimerverkstaden i Aseas gamla fabrik där man tillverkat elmotorer. Den ligger i centrala Västerås med närhet till stadens kommersiella centrum och kommunikationer. I kvarteret finns över 5 000 arbetsplatser och fyra gymnasieskolor, och nya bostäder byggs intill.

Tillgänglighet, säkerhet och klimat stod högst i prioritet. Vi skulle nu bygga ett museihus för alla. Allt skulle finnas med från början, och vi kallade in en konsult, Maj Almén, som tillsammans med arkitekt Eva Trangård arbetade med tillgängligheten i lokalerna. Vi hade även samråd med handikappråd inom både staden och landstinget.

Nu stod vi inför nya utmaningar. Fysisk tillgänglighet är en sak, men hur skulle vi öka tillgängligheten i våra verksamheter? Hur ska vi arbeta med bemötande, information, program och pedagogik i utställningarna?

Tillsammans med konstmuseet bildade vi en grupp som skulle arbeta med dessa frågor. Vi åkte på studiebesök till andra museer och institutioner och olika organisationer. Vi ville lära oss mer och hade fortbildning för personalen. Vi lär oss fortfarande – det här är ju en process.

Tillsammans med konstmuseet arbetade vi fram en tillgänglighetsplan med konkreta förslag hur vi skulle arbeta och förbättra oss. På läns museet tog vi ett strategiskt beslut om att alla texter i våra utställningar ska vara på lättläst svenska. Det arbetet ledde fram till att vi blev nominerade till Det Lätta Priset 2011.

Detta är några konkreta exempel på hur vi arbetar. Vi har lättnavigerad och lättläst svenska på webben. Vi har information på webben inför ett besök. Vi har tydliga skyltar, taktila och med punktskrift för att man ska kunna orientera sig i lokalerna och väldigt stora för att man ska förstå vilket rum som innehåller vad. Vi har lättlästa texter i alla utställningar - inte i en folder som ligger

bredvid, utan det är verkligen den texten som är på väggen. Vi har texter i stor stil. Texter på engelska, finska och punktskrift finns i häften. Vi har även cd-skivor.

Vid utställningsbyggen finns tillgänglighetsperspektiven med i processen ända från början, både i bygget och i vad vi vill berätta. Vi har det i ljud och ljus och i syntolkade visningar. Vi har visningar för personer med demens, ett projekt som vi vill utveckla ytterligare. Framför allt arbetar vi med bemötande och det goda värdskapet. Respekt, empati och mänsklig värme ska man möta hos oss.

Ordförande Gunilla Carlsson (S): Tack så jättemycket, Lina Gatte Redin.

Med det har vi gått igenom alla inledningsanförandena. Vi har fått höra mycket spännande om hur ni jobbar med tillgänglighetsförändringarna på olika sätt.

Jag lämnar över för frågor och samtal. Jag lämnar också över ordet till Per Lodenius, som ska vara samtalsledare.

Per Lodenius (C): Fru ordförande! Tack till alla föredragshållare! Det var mycket intressant och väcker säkert också många frågor. Jag har redan nu en lista med flera riksdagsledamöter som vill ställa frågor.

Vi har lite drygt en timme till de här frågorna. Jag vill bara be er som ska ställa frågor att inleda med till vem eller vilka frågan ställs. Då är det lättare för den som ska svara att vara med från början och lyssna.

Vi börjar med Anne Marie Brodén och Isak From.

Anne Marie Brodén (M): Jag kan bara instämma i att det var väldigt intressanta inlägg. Det är viktiga frågor, som vi också tittar på i utvärderingsgruppen där jag sitter.

Jag vill börja med att ställa en fråga till flera av er. Vad är det största hindret för att vi ska kunna gå vidare och nå målet, som alla beskriver så väl, att riva hinder och öka tillgängligheten för alla olika typer av funktionsnedsättningar?

Det andra jag vill fråga handlar om medarbetare, eller möjligheten att arbeta, med funktionshinder. Vi hörde siffran 277. Då vill jag ställa frågan direkt till Riksantikvarieämbetet och Britt-Inger: Hur har ni jobbat för att nå dit, och vad skulle ni kunna göra mer inom det området?

Per Lodenius (C): Finns det några som känner sig manade att svara på den första frågan? Ska vi börja med Riksantikvarieämbetet i alla fall?

Avdelningschef Britt-Inger Andersson, Riksantikvarieämbetet: Jag tror att man helt enkelt måste bestämma sig ordentligt. Det är otroligt viktigt att det på strategisk nivå finns beslutskraft.

Ett exempel är att vi nu i vårt eget inriktningsdirektiv har ett mål, ett tydligt strategiskt mål, satt för tillgänglighet. Det börjar på något sätt där.

Vad kan vi göra mer? Naturligtvis kan vi alla alltid göra mer. När det gäller Kulturarvslyftet finns det kanske en särskild problematik med finansiering. Men det finns också väldigt många goda krafter, så viljan finns ofta. Ibland gäller det att visa på att så här gör vi.

Vi på Riksantikvarieämbetet kommer att internt anställa medarbetare med olika funktionsnedsättningar. Det är ett sätt att visa på. Jag tror alltså att det egentligen handlar om att göra.

Avdelningschef Lena Palmqvist, Nordiska museet: Det är naturligtvis inte bara fysisk tillgänglighet som är angelägen. Jag tror att alla vi som arbetar i äldre byggnader vet vilka problem vi står inför, men jag tror att det är ett arbete som ständigt pågår att försöka hitta nya möjligheter att fysiskt sett göra byggnaden så tillgänglig som möjligt.

Jag tycker att det vi har sett i Haikuprojektet är att innehållet i våra samlingar och i vår verksamhet är minst lika viktigt. Där tycker jag att Haikuprojektet har tagit ett väldigt stort steg framåt. De metoder som vi har testat genom projektet innebär att vi har oändligt mycket bättre förutsättningar att gå vidare när det gäller insamling och dokumentation, att se på befintliga samlingar och på utställningsverksamheten och att förmedla kunskapen. Jag tycker att vi kan se mycket positivt på det fortsatta arbetet.

Ordförande Birgitta Andersson, Handikapphistoriska föreningen: Jag skulle vilja understryka det som Lena Palmqvist säger. Det är helt fantastiskt med tillgängligheten, att komma in och ut, upp och ned, höra, se och uppfatta. Men det är också viktigt, och det är det som Haikuprojektet egentligen har handlat om, att se sig själv i bilderna och i den verksamhet som speglas. Det är viktigt att man får den kombinationen att gå ihop och förstår att vi inte enbart vill se andra dansa. Vi vill dansa själva.

Anne Marie Brodén (M): Jag tänkte bara kommentera tidningen Livsbild, som är fantastisk läsning. Det är också en utställning, har jag förstått. Jag tycker att riksdagen och kulturutskottet ska försöka föregå med gott exempel och försöka få hit den utställningen till riksdagen.

Isak From (S): Tack till föredragshållarna! Det här är väldigt spännande och viktiga frågor.

Både funktionshinder och kulturarv har ju många perspektiv. Man kan kanske säga att de stora statliga institutionerna, museerna och Riksantikvarieämbetet har relativt goda förutsättningar utifrån sina perspektiv.

Men det är också så att mycket av kulturarvet finns långt ute i landet. Det drivs oftast ideellt av föreningar och stiftelser. Min fråga riktar sig därför till både Riksantikvarieämbetet och museisektorn. Vilka insatser ser ni som skulle behövas för att stärka de ideella organisationer som vårdar kulturarvet i hela Sverige?

Avdelningschef Britt-Inger Andersson, Riksantikvarieämbetet: Det handlar om resurser, skulle jag vilja säga. Det finns en del bidrag som går till arbetsmiljö, museer och ideella organisationer. Vi har även startat samarbete med en del förbund och museer. Men till sist handlar det ju om resurser, så det blir faktiskt mitt svar.

Jag vet ju själv hur relativt lite resurser i miljoner kronor räknat som satsas inom hela kulturarvet jämfört med många andra sektorer. Ändå ger kulturarvet tillväxt, tillfällen till arbete och ökad hälsa och livskvalitet. Det är väl någonting man kan uppmärksamma även från andra områden och försöka skapa mer resurser till.

Isak From (S): Jag vinklar frågan lite grann och tar in Nationalmuseum. Under renoveringstiden gör ni ju en del turnéer. En fråga till Nationalmuseum och kanske även till andra museer här: Borde de stora statliga museerna ha mer turnéverksamhet och fler utställningar ute på vägarna?

Per Lodenius (C): Man behöver inte bara ställa frågor till dem som har föredragit. Vi har fler i rummet som kan svara på frågor.

Konstpedagog Jeanette Rangner Jacobsson, Nationalmuseum: Jag jobbar som intendent och konstpedagog. Vi har ett landsomfattande projekt som heter Möte med minnen. Med det projektet, som har initierats av Nationalmuseum men drivs av Alzheimerfonden, initierar vi projekt runt om i hela landet. I dag är ett sjuttioal museum engagerade i det projektet.

Per Lodenius (C): Då lämnar jag ordet till Ulf Nilsson från Folkpartiet som ska ställa frågor.

Vice ordförande Ulf Nilsson (FP): Jag tackar för spännande och intressanta föredragningar och genomgångar.

Det är två ganska tydliga perspektiv som avtecknar sig. Det ena är tillgängligheten på olika sätt för alla människor att komma i kontakt med utställningar, och det andra är utställningarnas och arvets innehåll. Jag tänkte koncentrera mig på innehållet.

Vi har talat en hel del om hur man ska kunna lyfta in alla grupper i samhället och de historiska miljöerna i innehållet. Ofta visar det sig att grupper som inte nämns i historieböckerna har gjort betydande insatser. Ett exempel är kvinnor, som knappt nämndes alls förut men som vi nu ser har spelat en avgörande roll.

På samma sätt tror jag att det är viktigt att inte bara ha ett tycka synd om-perspektiv utan att lyfta fram vilka möjligheter, insatser och roller funktionshindrade eller funktionsnedsatta ofta hade, även i historiska miljöer med alla deras orättvisor.

Min fråga är i första hand riktad till museerna, som är företrädare här, och även till Handikapphistoriska föreningen: Vilka bestående, och inte bara tillfälliga, förändringar tror ni att det här projektet och arbetet med det kan leda till när det gäller utställningsverksamhet och visningsverksamhet på våra museer?

Per Lodenius (C): Jag lämnar ordet till Birgitta Andersson från Handikapphistoriska föreningen.

Ordförande Birgitta Andersson, Handikapphistoriska föreningen: Jag tror att de bestående förändringarna är varseblivandet. När vi pratar om tillgänglighet pratar vi ofta om den fysiska tillgängligheten, men precis som Ulf Nilsson säger är varseblivandet av historieskrivningen, där människor med funktionsnedsättningar speglas, det bestående intrycket av Haiku. Jag hoppas i varje fall det, för det var tanken.

Om vi har satt detta spår och fått i gång diskussionerna om att den bild samhället ger av ett samhälle ska ha ett fullständigt mångfaldsinnehåll – om det är det viktiga som består – skulle det kännas oerhört tillfredsställande.

Per Lodenius (C): Då lämnar jag ordet till Christina Mattsson från Nordiska museet.

Styresman Christina Mattsson, Nordiska museet: Jag vill intyga det vi nyss hörde. Jag är övertygad om att om vi inte hade haft samarbetet inom Haiku-projektet hade vi till exempel inte lika självklart fört in det perspektivet när vi byggde folkhemsligheten.

För oss var det alldeles givet att vi i den pedagogiska berättelse vi ville göra skulle föra in att ett av barnen, som vi hörde Lena Palmqvist berätta, var på Eugeniahemmet och alltså inte var hemma. Att kunna ge en sådan beskrivning när skolbarn kommer för att titta på hur det en gång var är en oerhörd styrka.

Till stiftelsen hör också Julita gård i Sörmland, som ni kanske känner till. När man nu gör en pedagogisk berättelse där herrskap och tjänstefolk, som man kallar det, kommer in till sadelmakaren berättar man också historien att han var funktionshindrad. Den person som arbetade på gården hos Bäckström för 100 år sedan var faktiskt det.

Det handlar om medvetandegörandet i hela organisationen. Hela Nordiska museets personal vet i dag att det här är någonting som vi ska beakta.

Apropå vandringsutställningar går den utställning om Livsbild som gjorts inom Haiku ut i landet. Det handlar återigen om att medvetandegöra vad det handlar om och att det finns många sätt att se på livet beroende på vilket perspektiv man har.

Per Lodenius (C): Nästa talare är Lina Gatte Redin från Västmanlands läns museum.

Avdelningschef Lina Gatte Redin, Västmanlands läns museum: Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi museer är en arena där demokrati ska vara det vi bygger våra verksamheter på. Det måste vi stå upp för och kämpa för på många olika sätt.

Många museer har stora luckor i sina samlingar. Vi har mest allmoges och högre stånd. Förra året, när vi jobbade med romska jubileumsåret, tittade vi efter vad vi har i våra samlingar: fem fotografier. Det är vad vi har, och det fanns ingen annan koppling över huvud taget.

Det handlar om att se vilka luckor vi har i våra samlingar och att lyfta fram dem och berätta fler berättelser. Det finns inte bara en berättelse kring ett föremål, utan flera.

Per Lodenius (C): Har Ulf Nilsson någon följdfråga?

Vice ordförande Ulf Nilsson (FP): Nej, men jag vill tacka för optimistiska och välavvägda svar.

Per Lodenius (C): Då lämnar jag ordet till Tina Ehn från Miljöpartiet.

Tina Ehn (MP): Jag tycker att detta var jätteintressant. Jag tror att min fråga riktar sig till Diana Chafik, men det finns kanske andra som också vill svara.

Jag känner direkt att Haikuprojektet har stor betydelse och kanske kommer att ha ännu större betydelse framöver när vi blir fler som får en insikt i vad vi har missat i beskrivningen.

Jag tycker att vi egentligen kanske inte har förstått detta med att spegla verksamheten, vara synlig och se sig själv i bilden. Man undrar om och hoppas att det här arbetet kan gå vidare framöver.

Vi lever i en global värld, vi är rörliga och vi har också varit det tidigare. Hur ser det ut i det här projektet – har man gjort en omvärldsanalys, har man någon inblick eller utblick, har man hämtat något någon annanstans ifrån, och pågår det projekt runt om som man känner till? Detta är rena nyfikenhetsfrågor, men det är intressant i sammanhanget.

Per Lodenius (C): Tina Ehns fråga var i första hand ställd till Diana Chafik från Haiku. Vi får se om det sedan är någon mer som vill svara. Jag lämnar ordet till Diana Chafik.

Projektsekreterare Diana Chafik, Haikuprojektet: Jag tackar för de orden.

Vi har märkt att vi har fått spridning, speciellt när det gäller Livsbild.se. Vi har fått kontakt med bland annat Danmarks universitet, som tog kontakt och

vill göra ett liknande projekt. Vi har även haft kontakt med Kanadas universitet, där en professor också är intresserad av att göra ett liknande projekt – en digital insamling.

För två veckor sedan var Estlands museum på besök eftersom de hade läst om Haikuprojektet i verksamhetsplanen. Detta ger spridning, och det känns jättekul.

Per Lodenius (C): Har Tina Ehn någon följdfråga?

Tina Ehn (MP): Det finns säkert möjlighet att diskutera detta.

Per Lodenius (C): Vi kommer att få tid till en frågerunda till. Nästa talare är Lars Ohly från Vänsterpartiet.

Lars Ohly (V): Jag brukar ibland citera Bengt Westerberg, som sade att det finns en risk för välviljans tyranni när man pratar om funktionshinder och funktionshindersperspektiv, inte bara i kulturarvet utan över huvud taget i samhället. Ingen är emot, men ingenting händer. Det handlar om att man måste fatta konkreta beslut om att avsätta pengar.

De två perspektiv som Haikuprojektet lyfter fram – tillgängliggörande men kanske framför allt synliggörande – kräver investeringar.

Min första fråga – jag har nämligen två – riktar sig till Birgitta Andersson och Diana Chafik i första hand: Vad händer nu? Vilka krav ställer de erfarenheter och kunskaper som kommer fram i Haikuprojektet på oss, när det gäller att avsätta resurser, eller på institutioner och myndigheter, när det gäller att se till att någonting blir gjort? Hur gör vi för att Haikuprojektet inte ska ta slut den sista oktober?

Per Lodenius (C): Jag lämnar ordet till Birgitta Andersson.

Ordförande Birgitta Andersson, Handikapphistoriska föreningen: Om inte ni i era politiska plattformar bestämmer er för att det är angeläget att visa en rättvisande bild av samhället dör projektet.

Jag utgår från att ni inte tänker så. Jag utgår också från att man när man tillsätter medel till verksamheten kanske måste öronmärka vissa pengar. Det är möjligt att man måste göra det för att visa på betydelsen och nödvändigheten. Vi har visat vägen genom Haikuprojektet, och nu gäller det att ni som sitter på medlen och kunskaperna visar att ni har hört vad vi har sagt.

Per Lodenius (C): Jag lämnar ordet till Diana Chafik.

Projektsekreterare Diana Chafik, Haikuprojektet: Jag tror att det är viktigt att man får med hela verksamheten och implementerar detta i verksamheten så att alla är med på tåget.

Per Lodenius (C): Jag lämnar ordet till Lars Ohly som har en följdfråga.

Lars Ohly (V): Jag tyckte mycket om det begrepp Lina Gatte Redin nämnde, att mångfald är norm. Jag tror att det är så vi ska tänka för att den här kunskapen inte ska gå förlorad.

Min andra fråga riktar sig till Nationalmuseum, som kort var inne på att diskutera museets projekt om demenssjukas möjligheter att uppleva konst och därigenom lära sig mer och kanske till och med minnas och samtala om sådant man har glömt bort. Det tycker jag låter jätteintressant, och jag vill veta mer om det.

Per Lodenius (C): Frågan besvaras av Jeanette Rangner Jacobsson.

Konstpedagog Jeanette Rangner Jacobsson, Nationalmuseum: Jag kan kort förtydliga mig själv: Projektet Möte med minnen gäller inte bara konst, utan alla typer av museer. I dag är det ca 70 museer som är involverade i detta projekt. Det gäller oavsett om de är landsting, länsmuseum, privat museum, stiftelse eller statligt museum – alla är med.

Detta tycker jag är en möjlighet att fördjupa tillgänglighetsarbetet. Visningarna går till så att man har dialoger och samtalar i en ganska liten grupp. Detta riktar sig framför allt till personer med en demensdiagnos och deras anhöriga.

Man delar inte upp människor i olika grupper, utan man inkluderar både den anhörige och den som har en demensdiagnos. Framför allt riktar sig detta till den grupp människor som är yngre och har en demensdiagnos. De är ganska bortglömda.

Ursprunget till detta kommer från Modern Museum of Art i New York, som har drivit ett mycket lyckat projekt i sju år nu. Det riktar sig dock till konst, men i Sverige har vi utvidgat det till att även inkludera andra museer. Det kan gälla alla typer av museer. Jag vet att Västerås har varit med i det projektet, och det är väldigt roligt att höra att ni minns oss.

Detta är ett lyckat projekt som kommer att drivas fram till 2015. Det skapar en möjlighet för människor med en demensdiagnos att inte bli så isolerade utan att våga komma ut i samhället, komma i väg hemifrån ett tag och framför allt dela detta med en anhörig. Det var som sagt mycket lyckat på Moma.

Per Lodenius (C): Nästa talare är Lena Palmqvist från Nordiska museet.

Avdelningschef Lena Palmqvist, Nordiska museet: Jag vill stanna kvar vid frågan om demensgrupper och människor med demenssjukdomar. När det

gäller folkhemslägenheten har vi arbetat på samma sätt. Vi har bjudit in demensgrupper från Stockholmsområdet och även från landet i övrigt.

Jag kanske inte nämnde det när jag presenterade folkhemslägenheten, men det är alltså inte en utställning utan en hemmiljö där man får lov att slå sig ned i soffan eller kring köksbordet. De demensgrupper vi tar emot bjuder vi in till den här tvårumslägenheten. Det är ofta människor som börjar minnas för att det är en miljö de är vana vid och som de själva har bott i.

Föremålen som finns där får man lov att ta på. Man får som sagt lov att sitta på möblerna. Vi brukar avsluta mötena med att vi kokar kaffe i köket och slår oss ned kring köksbordet. Det här gör att många minnen väcks hos människor. Just denna miljö gör att de börjar minnas på ett annat sätt, och det är en bra utgångspunkt för de samtal vi för.

Jag tror att levande miljöer som man får lov att leva sig in i och som inte är utställningar är något väldigt positivt.

Per Lodenius (C): Då lämnar jag ordet till Tomas Hedberg från Sveriges Dövhistoriska Sällskap.

Sekreterare Tomas Hedberg, Sveriges Dövhistoriska Sällskap: I Birgitta Anderssons anförande tog hon upp funktionshindersperspektivet och att det inte alltid har funnits med. Mångfaldsbegreppet har inte heller alltid funnits med. Jag håller fullständigt med om det hon säger. Men det räcker inte med det vi tar upp och pratar om här. Jag tror att man måste tänka ytterligare ett steg, nämligen på helhetsperspektivet – att allt verkligen ska finnas med.

Som museibesökare får man kanske en liten del av funktionshinderades kulturarv, en liten del av det som finns just där. Men man får aldrig ett helhetsperspektiv. Jag tror att det är viktigt att man tänker på det och att ni som politiker tänker på att satsa på att ha helheten, det vill säga museer där man kan se hela delen. Det kan vara konsten, konstarn eller saker där folk själva berättar, men man måste se helheten, inte bara småbitar.

Per Lodenius (C): Då går vi vidare till nästa talare, Lars-Axel Nordell från Kristdemokraterna.

Lars-Axel Nordell (KD): Även jag vill säga att det är värdefullt och intressant att träffa och höra er, eftersom ni har stor samlad kunskap. Det är viktigt.

När jag var liten var det *en* person i byn som var döv. Man visste att det var den personen som var döv. Nu bor jag i Örebro, där 25 procent av alla Sveriges döva bor i dag på grund av att vi har Riksgymnasiet för döva. Även Riksgymnasiet för hörselskadade är sedan många år tillbaka beläget i Örebro.

Där är det en naturlig del i gatubilden att se personer som samtalar med hjälp av teckenspråk. Det är inget konstigt. Det var konstigt i min by, och den personen var ganska ensam eftersom han var ensam om att kunna kommunicera med hjälp av teckenspråk, i den mån han kunde det.

I Örebro är det naturligt, och det känns bra. Dessutom är Örebro en mångkulturell stad, och det blir naturligt. Det här med mångfalden och tillgängligheten, som vi har pratat om, hänger ihop liksom att vi har ett inkluderande samhälle.

Jag tycker att det Lina Gatte Redin sade om fysisk, kommunikativ och psykosocial tillgänglighet – hon delade upp det – var bra. Jag satt och funderade på om vi fångar in alltihop nu. Det är lätt när man pratar om tillgänglighet att man tänker på fysisk tillgänglighet och på rörelsehindrade och så vidare. Men det finns många andra.

Vi vet att det som är bra för den ene kan vara till förfång för den andre. Det går inte alltid hand i hand. Men jag vet att det går att lösa så att det blir tillgängligt.

Min fråga är: Fångar de tre delarna in detta, är ni alla medvetna om det här perspektivet, och hur ser tidsperspektivet ut när det gäller att tillgodose de här grupperna? Jag inser att man måste börja någonstans. Vi har kommit lite olika långt på vägen när det gäller att göra kulturarvet tillgängligt.

Min fråga riktar sig framför allt till Riksantikvarieämbetet, men det kan finnas andra här som kan berätta om hur ni tänker, om ni tycker att de tre delarna fångar in detta och om hur långt ni känner att ni har kommit med den fysiska, kommunikativa och psykosociala tillgängligheten.

Per Lodenius (C): Jag lämnar ordet till Britt-Inger Andersson från Riksantikvarieämbetet, som vill svara på detta.

Avdelningschef Britt-Inger Andersson, Riksantikvarieämbetet: Det är jättebra att Lars-Axel Nordell lyfter fram det här perspektivet, för det finns många dimensioner.

I den handbok jag nu håller i tas flera exempel upp, till exempel personer med funktionsnedsättning på grund av astma. De kan inte vistas i vissa lokaler eller utomhusmiljöer. Det finns alla möjliga olika typer av funktionsnedsättning.

Vi har haft stort stöd av Handisam och dess arbete för att bredda vår insikt när vi tar fram handböcker och när vi bejakar och beskriver olika former av funktionsnedsättningar: kognitiva, medicinska och fysiska. Det finns många olika typer av funktionsnedsättningar.

Detta gör mig ödmjuk inför uppgiften. Det vore lätt om vi bara kunde dela in i grupper och sedan ordna saken, men så är det inte. Det gäller att verkligen ha kunskap, planera och tänka till innan man gör olika tillgänglighetsinsatser.

Vi har märkt är att det är otroligt viktigt att ha en diskussion med funktionshindersorganisationer och att knyta an. Det gjorde vi när vi tog fram handboken.

Per Lodenius (C): Jag lämnar ordet till Åsa Lindgren från Tekniska museet.

Projektledare Åsa Lindgren, Tekniska museet: Jag är projektledare för ett nytt *science center* som vi håller på att skapa på Tekniska museet.

Det är inte lika mycket ett historiskt perspektiv som ett framtidsperspektiv vi vill presentera. Ett *science center* – för er som inte riktigt vet vad det är – handlar om att man på ett interaktivt och lustfyllt sätt lär sig mer om teknik och naturvetenskap. Det är främst riktat till barn och unga.

På Tekniska museet – nu blir detta väldigt praktiskt – är vi mitt uppe i planeringen av detta nya *science center*, som ska öppna i början av 2015. Det är en 2 000 kvadratmeter stor läro- och upplevelsemiljö.

När vi började med det här arbetet satte vi upp tre aspekter. Vi siktade högt: Det skulle vara 100 procent för alla, 100 procent tillsammans och 100 procent service och omsorg. När vi började tänka på detta för alla-perspektiv visade det sig att det inte fanns så mycket att titta på runt om i världen. Vi gjorde en omvärldsanalys och försökte se vad andra har gjort i utställnings-sammanhang.

Det finns mycket skrivet och tänkt, men vem har gjort något? Vi kände att vi måste ta egna steg för att hitta former för att praktiskt kunna genomföra detta. Det vi har gjort är att träffa målgrupperna. Vi har totalt träffat 200 personer i en samskapande *co-creation*-process: speciallärare, människor från skolan, elever, barnfamiljer och en mängd människor med olika funktionsförutsättningar.

I dessa samarbeten och *co-creation*-grupper har det framkommit att man vill bli tagen på allvar, och det är ju inte konstigt. Man vill också kunna uppleva på lika villkor och kunna skapa i en utställning på lika villkor. Det har vi verkligen försökt ta fasta på. Man vill inte ha särlösningar, utan det ska vara lösningar för alla. Vi har förstått att det som är viktigt och oundgängligt för vissa är bra för alla.

Det är så lätt att tänka på fysiska funktionsförutsättningar, men vi har också de kognitiva. Här handlar det om att lära sig att se hur man gör detta praktiskt i en utställning. Vi samarbetar till exempel med Hjärnfonden för att kunna skapa aktiva och bra interaktiva installationer för naturvetenskap och teknik. De har föreslagit att vi ska skapa något som heter kaosmaskinen så att man kan förstå och uppleva hur det känns att ha adhd.

Vi har en annan installation som heter En vandring i en blind människas ljudbild. Det blir som en mörk teater där man går genom en värld och upplever hur det känns att vara utan syn.

Vi har en tredje installation som handlar om att måla med ögonen och där vi har ett samarbete med Tobii kring *eye tracking*. Där kan man tillsammans måla bilder med ögonstyrning.

Jag ville ge en glimt av att det försiggår många saker ute på museerna och att vi från vårt håll än så länge tycker att vi har fått undersöka och försöka upptäcka och lära oss själva väldigt mycket. Därför var det intressant att höra att Riksantikvarieämbetet har en handbok. Den ska vi genast ta till oss och se vad den kan lära oss.

Per Lodenius (C): Nästa talare är Lena Palmqvist från Nordiska museet.

Avdelningschef Lena Palmqvist, Nordiska museet: När det gäller att öka tillgängligheten är det, som vi alla vet, så att man i museiutställningar tyvärr inte får ta på alla föremål. Men det går att avhjälpa på andra sätt.

I några av våra utställningar har vi arbetat dels med taktila reliefer, dels med taktila modeller, bland annat i en utställning som handlar om modehistoria. Som vi har hört tidigare är många insatser nödvändiga för vissa grupper men bra för alla. Det har också de taktila modellerna visat sig vara.

När man ska kika på olika modedräkter är det väldigt trevligt att få känna på de små modellerna. Vi har märkt att detta är tacksamt för alla besökare, unga som gamla, och om man har en synnedsättning är det naturligtvis fullständigt avgörande för att kunna beskriva hur en modedräkt ser ut.

Jag tror alltså att det finns väldigt mycket vi kan göra just när det gäller utställningar, och självklart är lättlästa texter något vi alltid arbetar med i utställningarna. Jag vill dock ändå återknyta till Haikuprojektet och möjligheten att lämna sin historia. Jag tror nämligen att 1900-talets historia, som vi väl alla känner att vi behärskar relativt väl, inte är skriven om vi inte också får berättelserna från människor med funktionshinder. De kanske har upplevt 1900-talet på ett annat sätt.

Jag tror att den möjlighet Haikuprojektet har lyft fram, att man kan lämna sina berättelser oavsett om man talar in dem, använder teckenspråk eller skriver, är en väldigt stor vändpunkt och öppning.

Per Lodenius (C): Det var en viktig fråga från Lars-Axel Nordell, så det är fler som har begärt ordet. Näst på tur är Birgitta Andersson från Handikaphistoriska föreningen.

Ordförande Birgitta Andersson, Handikaphistoriska föreningen: Jag avstår, för Lena sade i slutet precis det jag skulle ha sagt om att komma till tals.

Per Lodenius (C): Då går vi vidare till Lina Gatte Redin från Västmanlands läns museum.

Avdelningschef Lina Gatte Redin, Västmanlands läns museum: Jag skulle vilja säga att jag tror att vi museer har kommit väldigt långt med fysisk och kommunikativ tillgänglighet. Det jag tror att vi behöver jobba mycket med är den psykosociala tillgängligheten i mötet med människor.

Det handlar om att se vad man har för slags kroppsspråk, och det handlar om ordval och de mönster vi som människor har. De är så inrotade i oss att vi många gånger faktiskt inte ens tänker på dem – en blick, en ton i rösten eller vad det än är. Det behöver vi jobba med så att ingen ska känna sig exkluderad på olika sätt.

Det tror jag att vi kan jobba mycket mer med – bemötandet, och att öppna upp för dialog och *lyssna*. Vi är nämligen fortfarande en ganska homogen arbetsgrupp där vi känner varandra, kan historien och ser ganska likadana ut. Det gäller att anställa människor med olika erfarenheter och bakgrunder, som har andra berättelser, men också att bjuda in grupper för att verkligen prata med dem och lyssna. Det handlar om att vara där människor är – vi har våra fina hus, men vi måste också många gånger ut i verkligheten.

Per Lodenius (C): Tack för uttömmande svar! Har du någon följdfråga, Lars-Axel?

Lars-Axel Nordell (KD): Det var jättefina svar, och jag är jättenöjd med dem. Möjligtvis kan jag säga något om att det här är ett allmänintresse och inga särintressen. Att särlösningar ska undvikas var det någon som sade, och det tycker jag låter väldigt bra. Men när vi nu samtidigt ser att det är så många olika delar som tillgängligheten består av, alltså många funktionsnedsättningar vi måste göra någonting åt, är det då realistiskt att inte också tvingas till särlösningar ibland?

Per Lodenius (C): Var det någon särskild du vände dig till, eller var det mer generellt?

Lars-Axel Nordell (KD): Det var bara en reflektion jag hade. Om det finns någon som vill säga någonting om det vore det intressant, men i övrigt är jag jättenöjd med svaren.

Per Lodenius (C): Då kanske jag ska ta min fråga också, för den går vidare lite grann på det här. Vi har fått höra från bland annat Västmanlands läns museum men också från flera statliga museer, som Nordiska museet, Tekniska museet och också till viss del Nationalmuseum. Jag vet att även Statens maritima museer ska finnas representerade här, liksom Livrustkammaren med Skoklosters slott och Stiftelsen Hallwylska museet. Jag skulle i första hand vilja vända mig till de två museerna, men även ni andra statliga museer kanske vill säga någonting om det här.

Det handlar egentligen om hur ni arbetar generellt med tillgängligheten men också att man i Haikuprojektet har sagt att man har velat uppnå bland annat att få museerna att inkludera ett funktionshindersperspektiv vid dokumentation, insamling och utställningsverksamhet samt uppmärksamma personer med funktionsnedsättning och funktionshindersrörelsen på hur viktigt det är att alla berättar sin historia. Är det någonting som finns med i era arbeten på något sätt eller något ni har tankar på?

Det är alltså främst Statens maritima museer och Livrustkammaren jag vänder mig till. Vi kanske kan börja med Statens maritima museer, om det finns någon här som representerar dem.

Enhetschef Torbjörn Ågren, Statens maritima museer: Statens maritima museer är en myndighet som Vasamuseet, Sjöhistoriska museet och Marinmuseum nere i Karlskrona sorterar under.

Vi har tillsammans, för inte så länge sedan, genomfört ett större projekt vi kallade Alla ombord. Det var kanske inte upplagt på samma sätt som Haiku-projektet, men det hade ett barnperspektiv och samma utmaningar i tillgänglighetsfrågorna. Där har fokus hos oss legat mycket på hur man jobbar med barn. Frågorna som har kommit upp har dock lett till synsätt och lösningar som även gäller en vuxenpublik.

Vad var nu frågan?

Per Lodenius (C): Frågan var hur ni arbetar med att inkludera funktionshindersperspektivet och har med de delarna i bland annat dokumentation, insamling och utställningsverksamhet samt om ni uppmärksammar personer med funktionsnedsättning och funktionshinderrörelsen på hur viktigt det är att alla berättar sin historia så att ni får in funktionshindersperspektivet i insamlingen av ert material.

Enhetschef Torbjörn Ågren, Statens maritima museer: Vi har inte jobbat med insamling på samma sätt som i Haikuprojektet, men vi har jobbat tillsammans med organisationer och olika referensgrupper med barn. Då har det handlat mer om att just komma till rätta med såväl den fysiska som den kommunikativa och den informativa tillgängligheten. Där har vi som organisation lärt oss väldigt mycket. Det var tre års projekt som hjälpte oss att utforma utställningar och innehållet i utställningarna.

Jag kan lite med facit i hand, som ett svar på frågan vad det leder till, konstatera att man i våra styrdokument och i våra processer när vi jobbar tillsammans kan se att frågorna tas på ett helt annat allvar och att man bakar ihop det till lite mer av ett helhetssynsätt.

Per Lodenius (C): Tack, Torbjörn Ågren! Jag ger ordet till Magnus Hagberg från Hallwylska, Livrustkammaren och vad det nu blir, alltihop.

Överintendent Magnus Hagberg, Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet: Ja, det var bara Skokloster som saknades!

Du frågade allra först vad vi gör generellt, och jag tänkte också på den allra första frågan som ställdes: Vad är det största hindret? Den har stannat i mitt huvud, för vad är det vi gör generellt i Livrustkammaren, Skokloster och Hallwylska museet? Jo, jag kan säga att vi gör väldigt mycket, men det största hindret har ändå varit lokalen – den historiska miljön. Jag hörde Lina Gatte Redin säga att den kulturmiljömärkta byggnad Västmanlands läns museum tidigare fanns i var det största hindret.

De tre museer jag representerar är väldigt starkt knutna till sina byggnader, om vi tar Skokloster och Hallwylska. Där har vi dock föresatt oss att i stället

för att se det som ett enormt problem om man har ett rörelsehinder försöka bli väldigt skickliga på allt annat. Det finns nämligen väldigt mycket vi kan göra. Flera har också gett fantastiska exempel på det, och därför har vi valt att göra helt olika saker mellan de här tre museerna.

På Hallwylska museet har vi funnit att det är en fantastisk plats för kognitiva funktionshinder; där kan man göra enormt mycket, och vi har gjort flera sådana projekt. De har löpt väldigt väl och betytt mycket för de inblandade.

På Livrustkammaren, som faktiskt har god just fysisk tillgänglighet, har vi arbetat mycket med att i stället komma utanför lokalerna. Vi gjorde bland annat ett projekt som handlade om att komma ut till demensboenden och liknande runt om i landet. Det var en ganska enkel insats där vi skickade ut något vi kallar minneslådor att använda och diskutera kring.

På Skoklosters slott har vi också liknande exempel. Vi har framför allt börjat arbeta mycket med information och kommunikation.

När det gäller insamling och dokumentation är samlingarna av den karaktären att det sker en väldigt liten insamling. Det är ganska stängda samlingar. Vad gäller utställningar och bearbetning av materialet finns däremot perspektivet med. Det perspektivet, vilket så väl har formulerats av flera andra, tycker jag handlar om mångfald.

Per Lodenius (C): Tack, Magnus Hagberg! Vi går vidare till Maria Jansén från Statens historiska museer.

Överintendent Maria Jansén, Statens historiska museer: Jag skulle vilja säga några saker sammanfattningsvis.

Först och främst: När det gäller insamlingen är vi det enda museum jag känner till i Sverige som har så kallad tvångsaccession, det vill säga att vi är skyldiga att ta emot allt material från alla arkeologiska utgrävningar i hela landet. Det gör att frågan om hur man väljer när man samlar in inte är aktuell för oss, utan hos oss handlar det om vilka frågor vi ställer till det material vi får in.

Här har vi börjat se en skiftning i att identifiera olika typer av grupper i exempelvis det benmaterial eller gravskick vi kan se. En viktig aspekt i det fallet är att det vi i dag upplever som ett funktionshinder kanske inte alltid har varit det genom historien.

När det gäller de utställningar vi har som sträcker sig framåt i tiden har vi, precis som alla andra har vittnat om här, varit delaktiga i Haikuprojektet. Vi har också försökt lägga ett funktionshindersperspektiv i de utställningar som sträcker sig längre fram i tiden.

Det vi har gjort när vi har jobbat med den här typen av frågor är väl att försöka vidga perspektiven lite, vilket Magnus avslutade med att säga. Det här kanske nämligen inte bara är en fråga om funktionshindersperspektiv, utan det kanske handlar om mångfaldsperspektiv i alla våra verksamheter som är här i dag. När vi har jobbat med projekt som har större homogenitet, eller

Jämusprojektet, har vi också sett att vi kommer längre när vi lägger det vida perspektivet på det vi jobbar med.

Om vi verkligen tycker att våra museer har en betydelse för ett demokratiskt samhälle i dag måste vi nå alla, och då är funktionshindren en naturlig del i arbetet. Därför skulle jag vilja säga att mitt mål med den här dagen är att vi går härifrån och känner att det inte är en projektfråga utan att det är perspektiv vi måste lägga på vår verksamhet hela tiden. Det ska ligga som en hygienfaktor när vi vänder oss ut mot hela samhället.

Per Lodenius (C): Tack för inlägget, Maria Jansén! Jag ger ordet till Jeanette Rangner Jacobsson från Nationalmuseum.

Konstpedagog Jeanette Rangner Jacobsson, Nationalmuseum: Jag vill bara komplettera bilden av projektet Möte med minnen. Det vill jag också ska fortsätta för all framtid. Det som kanske är lite specifikt med det projektet, förutom att det riktar sig till alla museer, har att göra med bemötande. Bemötande är nämligen någonting vi måste ta till oss – alla människor måste ta till sig kunskap om hur vi bemöter varandra.

En sak som är viktig när man kommer i gång med att knyta kontakter är att hitta samarbetspartner. Projektet Möte med minnen är det inte bara Alzheimerfonden som driver, utan det är också Demensförbundet, Svenskt Demenscentrum och, förstås, Nationalmuseum. Sedan har vi Svenska Postkodlotteriet som har gett pengar till det här. De möjligheterna måste man få; de är väldigt viktiga för att komma i gång med sådan här verksamhet. Det var väl bara det jag ville komplettera med.

Sedan tycker jag också att Haikuprojektet är jätteviktigt. Där skulle jag som anställd på Nationalmuseum vilja jobba mycket mer med att lyfta fram samlingarna. Det handlar om att tänka över vad som finns i våra samlingar och sedan presentera det på ett bra sätt – och ha det som ett inkluderande, inte ett särskiljande, i den ordinarie samlingen. Vi ska lyfta fram det så att alla tar del av kunskapen om vad som finns och hur våra samhällen, och även vår framtid, kan se ut.

Per Lodenius (C): Jag tackar för de uttömmande svaren. Det är väl lite grann det vi vill få fram: Det här ska inte vara ett projekt och inte någonting särskiljande, utan det ska vara en naturlig del av alla museers arbeten – precis som alla andra delar ska finnas i en samling och presentation när man visar det.

Nu har vi Bengt Berg från Vänsterpartiet och Anne Marie Brodén från Moderaterna på talarlistan. Jag tror att det är ungefär det vi kan hinna med på de knappt tio minuter vi har kvar av frågestunden.

Bengt Berg (V): Jag tycker att det är underbart med folkbildning i riksdagen. Jag tänker också på folkbildningens roll när det gäller de här viktiga frågorna.

Väldigt lätt betraktas saker och ting som särintressen, och det här handlar faktiskt om demokratiska rättigheter.

Jag tänker också på en sentens av en Nobelpristagare som heter Asturias och är från Guatemala. Han säger: Det är inte bara fisken som behöver havet, utan havet behöver också fisken. Jag tror i grunden att den här debatten och diskussionen kan sätta fingret på väldigt allmänna, totalt viktiga demokratiska hjärtefrågor eller vad man nu ska säga. Jag tycker att det är fantastiskt bra att en sådan här dag blir av. Det här är folkbildning, och det är motsatsen till lobbyism. Det skulle jag inte ha sagt!

Barnperspektivet har berörts lätt, men jag tycker givetvis att det är väldigt viktigt att ett barnperspektiv kommer in i diskussionerna. Om jag har någon fråga skulle det kunna vara den: Hur kan både folkbildningen spela en viktig roll och barnperspektivet hävdas? Jag vänder mig i princip till allihop, men kanske framför allt till Birgitta Andersson eftersom hon hade en väldigt bra historisk utgångspunkt och vi sedan har kommit fram till just nu i historien.

Per Lodenius (C): Då lämnar jag över till Birgitta Andersson.

Ordförande Birgitta Andersson, Handikapphistoriska föreningen: Barn är ju viktiga människor; de är de viktigaste människor vi har. Speglar man bilden av barn förr och nu speglar man *alla* barn, oavsett vilka de är och hur deras levnadsförhållanden har varit.

Det här med folkhemmet speglar det lilla barnet som aldrig fick vara hemma, vilket rör mig särskilt djupt i hjärtat – att aldrig få vara hemma tillsammans med familjen utan vara borta och kanske vara hemma en gång om året. Det är oerhört viktigt att känna till att barn kan ha haft det så och fundera på om det finns barn som fortfarande har det så på ett eller annat sätt, och i så fall varför. Vad beror det på?

Per Lodenius (C): Nu kör jag med dubbla talarlistor; jag sade att Anne Marie Brodén ville ställa en fråga, men det har också Gunilla Carlsson från Socialdemokraterna gjort. Jag tror egentligen att det är det vi hinner med – vi har bara knappt fem minuter på oss. Jag släpper alltså in Gunilla Carlsson, så att alla som har velat ställa en fråga har fått göra det.

Ordförande Gunilla Carlsson (S): Jag vill tacka allihop; jag tycker att det har varit en jättebra diskussion. Jag tänker på det här att vi måste ha med oss det här perspektivet i allt vi gör, oavsett om vi är politiker eller jobbar ute i verksamheter.

Jag tänkte på det här med vad som händer nu och hur vi går vidare. Några av er har pratat om att ni själva har hittat hur ni ska gå vidare med frågorna och att ni har jobbat med olika grupper. Det finns dock till exempel Riksförbundet Sveriges museer, som är en jätteviktig aktör i att finnas som en länk. Det handlar ju väldigt mycket om att man gör ett projekt och lär sig väldigt

mycket, men hur får man ut det, implementerar, folkbildar och kompetensutvecklar inom själva sektorn? Den frågan skulle jag vilja ställa: Hur ser Riksförbundet Sveriges museer på sin roll i det här?

Sedan vill jag ta upp vandringsutställningen. Jag kommer inte ihåg vilket det var nu, men den skulle vidare till något ställe. Hur ser stafettpippen ut? Vad händer med den här utställningen? Det är nämligen också en viktig del – är det fler som är med på att ta över pinnen, eller stannar den?

Per Lodenius (C): Jag ger ordet till Mats Persson och därefter Diana Chafik och Britt-Inger Andersson.

Generalsekreterare Mats Persson, Riksförbundet Sveriges museer: Vi har varit delaktiga i projektet såtillvida att vi under hela projektets gång har informerat och diskuterat frågorna i våra kanaler. Vi brukar säga att vi gärna vill vara en nod, en katalysator, för branschen att föra ut viktiga frågor.

Det jag tycker är viktigt att lyfta i diskussionen vi har haft här i dag är att jag känner att museerna som demokratiska institutioner har ett oerhört stort ansvar när vi diskuterar mångfaldsfrågor. I ett samhälle som är väldigt skiftande och differentierat krävs det också institutioner som tar ansvar för att skapa hållbarhet och en tillförsikt inför framtiden. Här kan du sedan spela roll genom att lyfta in *alla* perspektiv i vårt sätt att arbeta.

Det är som många har sagt: Det här får inte projektifieras, utan vi har ett ansvar att väva in det i vår verksamhet. Det jobbar vi med – ett av våra fokusområden från förbundets sida är just lärandefrågorna och att se till att ha ett demokratiskt mångfaldsperspektiv i det vi gör i det långa loppet. Här handlar det om att vi i våra interna utbildningar och i vårt sätt att möta framtiden jobbar med att lyfta in de här perspektiven.

Jag ska säga att Haikuprojektet har varit en otroligt viktig del i den processen. Det här är nämligen en process där vi utvecklar vår verksamhet när det gäller att vara en viktig aktör i det svenska samhället. Man ska komma ihåg att de svenska museerna har i runda tal 17 ½ miljon besök årligen. Vi når väldigt många människor och är väldigt viktiga för många, och det har vi ett ansvar att förvalta. Det vill jag också hävda att vi gör.

Projektsekreterare Diana Chafik, Haikuprojektet: När det gäller vandringsutställningen jobbar vi nu för fullt med att få ut den. Utställningen kommer att gå över till Handikaphistoriska föreningen, och det är de som sedan kommer att ansvara för vandringen.

Programmet som sådant nu är dock att utställningen kommer att gå till Växjö stadsbibliotek, för att sedan vandra vidare till Upplandsmuseet. Vi har också fått förfrågan från Sigtuna museer och Nyköping. Det är alltså på gång. Vi vill dock jättegärna att det här ska vandra vidare, så det är helt enkelt bara att höra av sig!

Avdelningschef Britt-Inger Andersson, Riksantikvarieämbetet: Jag tänkte bara tillägga en sak. Precis som Maria Jansén sade får det inte stanna vid projekt. Det får gärna börja med projekt, men det måste gå vidare in i verksamheten.

På Riksantikvarieämbetet har vi alltid med tillgänglighetsaspekten på våra stora sammankomster, som höstmötet, och i samband med överläggningar med olika myndigheter och organisationer – nu på torsdag är det en punkt tillsammans med Mats. Det är alltså också ett sätt att göra det här levande, robust och utvecklingsbart.

Per Lodenius (C): Det var väl en bra avslutningsfras till frågestunden och också en uppmaning till alla som nu har sett det ute i landet – se till att vandringsutställningen också kommer till er hemstad eller hemort, så att ni får se den över hela Sverige!

Tack för alla frågor, och ett hjärtligt tack för alla svar! Jag lämnar över till Ulf Nilsson, vice ordförande i kulturutskottet, för avslutningen.

Vice ordförande Ulf Nilsson (FP): Jag vill bara upprepa ett stort tack för väldigt många intressanta aspekter som har lyfts fram. Jag tycker att bara den här stunden – de här timmarna – ändå visar att projektet har åstadkommit mycket. Det ska, som flera har sagt, naturligtvis inte stanna i och med att projektet upphör – tvärtom.

Även om det finns mycket kvar att göra har väl Sverige ändå haft tillgänglighetsperspektivet för sina ögon de senaste åren. Det finns mycket kvar att göra, men alla är medvetna om det. Det som har lyfts fram i dag – att människor med funktionsnedsättning får berätta sin historia och att den historiska beskrivningen blir hel, så att alla människor och grupper inkluderas i det som har skrivit vår historia i utställningar och olika sammanhang – får vi dock erkänna är ganska nytt.

Det gäller människor med funktionsnedsättning, militärhistoria som tidigare inte berörde konsekvenserna för civilbefolkningen men numera gör det och så vidare. Det tycker jag är väldigt spännande. Vi kommer att få museer och kulturarv som inkluderar mer av det som i verkligheten har skrivit vår historia.

Bara det här seminariet och utvärderingsgruppen här på kulturutskottet visar ju att ni också har uppnått målet att i varje fall inledningsvis nå beslutsfattarna – både politiker och andra – och jag har svårt att tro att utvecklingen nu kommer att bara dö. Jag tror tvärtom att den förändring vi ser och som vi blir varse i de här samtalen kommer att fortsätta.

Ett stort tack för ett givande och intressant seminarium och en bra frågestund!

(Applåder)

2011/12:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – En uppföljning
2011/12:RFR2	UTBILDNINGSPOLITIKUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om forsknings- och innovationsfrågor
2011/12:RFR3	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft
2011/12:RFR4	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Konstitutionsutskottets seminarium om en nordisk samekonvention
2011/12:RFR5	NÄRINGSUTSKOTTET eHälsa – nytta och näring
2011/12:RFR6	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Frågeinstitutet som kontrollinstrument Volym 1 och 2
2011/12:RFR7	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna utfrågning på temat Missbruks- och beroendevård – vem ska ansvara för vad? torsdagen den 24 november 2011
2011/12:RFR8	TRAFIKUTSKOTTET Tillsynen av yrkesmässiga godstransporter på väg – En uppföljning
2011/12:RFR9	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning den 8 december 2011 om järnvägens vinterberedskap
2011/12:RFR10	KULTURUTSKOTTET Verksamheten vid scenkonstallianserna – En utvärdering
2011/12:RFR11	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Kunskapsöversikt om nationella minoriteter
2011/12:RFR12	UTBILDNINGSPOLITIKUTSKOTTET Rapporter från utbildningsutskottet Förstudie – utbildningsvetenskaplig forskning Breddad rekrytering till högskolan
2011/12:RFR13	SKATTEUTSKOTTET Uppföljning av undantag från normalskattesatsen för mervärdesskatt
2011/12:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning den 29 mars 2012 om framtida godstransporter
2011/12:RFR15	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Arbetsmarknadspolitik i kommunerna Del 1 Offentligt seminarium Del 2 Kunskapsöversikt
2011/12:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om life science-industrins framtid i Sverige

2012/13:RFR1	FINANSUTSKOTTET Statlig styrning och ansvarsutkrävande
2012/13:RFR2	FINANSUTSKOTTET Utfrågningsprotokoll EU, euron och krisen
2012/13:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning den 29 mars 2012 om framtida godstransporter
2012/13:RFR4	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet
2012/13:RFR5	FÖRSVARsutskottet FöU Forskning och utveckling inom försvarsutskottets ansvarsområde
2012/13:RFR6	CIVILUTSKOTTET Kontraheringsplikt vid tecknandet av barnförsäkringar
2012/13:RFR7	KU, FiU, KrU, UbU, MJU och NU Öppet seminarium om riksdagens mål- och resultatstyrning: vilka mål, vilka resultat?
2012/13:RFR8	UTBILDNINGsutskottet Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om gymnasiereformen
2012/13:RFR9	UTBILDNINGsutskottet Förstudier om – Förskolan – Utbildning för hållbar utveckling inklusive entreprenöriellt lärande
2012/13:RFR10	UTBILDNINGsutskottet Hur kan ny kunskap komma till bättre användning i skolan
2012/13:RFR11	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna seminarium om folkhälsofrågor onsdagen den 27 mars 2013
2012/13:RFR12	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Mogen eller övermogen? – arbetsmarknadsutskottets offentliga seminarium om erfaren arbetskraft
2012/13:RFR13	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om sjöfartens kapacitetsmöjligheter
2012/13:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om flygtrafikledningstjänsten – har vi landat i den bästa lösningen?
2012/13:RFR15	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om oredlighet i livsmedelskedjan
2012/13:RFR16	UTBILDNINGsutskottet Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om hur ny kunskap bättre ska kunna komma till användning i skolan
2012/13:RFR17	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om en fossiloberoende fordonsflotta

-
2013/14:RFR1	SOCIALUTSKOTTET
Etisk bedömning av nya metoder i vården
– en uppföljning av landstingens och statens insatser
2013/14:RFR2	KULTURUTSKOTTET
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 17
Kultur, medier, trossamfund och fritid
2013/14:RFR3	KULTURUTSKOTTET
En bok är en bok är en bok? – en fördjupningsstudie av e-böckerna i dag